

O nespretrhaných reťaziach nemilosti

Napísal Balek Robert
Piatok, 28 Máj 2010 08:01

Daisy sa narodila v roku 1898 v robotníckej rodine v Chicagu ako ôsme z desiatich detí. Otec zarobil sotva dosť na to, aby sa všetci užívali, a keď začal piť, nebolo peňazí navyše už vôbec. Ešte teraz, hoci jej je 100 rokov, sa Daisy trasie, keď o tých dňoch hovorí. Jej otec bol „zlý opilec“, vraví. Mnohokrát kopal jej malého bračeka a sestričku na zemi a ona sa pritom chúlila v slzách v kúte izby. Z celej duše ho nenávidela.

Raz otec vyhlásil, že matka musí do dvanástich hodín vypadnúť z domu. Všetkých desať detí sa zbehlo okolo nej, držali sa ju za sukňu a plakali: „Neodchádzaj!“ Ale otec svoje rozhodnutie nezmenil. Daisy, opretá o svojich súrodencov, arkýrovým okienkom sledovala matku vzdľajúcu sa po chodníku, so sklесlými ramenami, s kuframi v oboch rukách, až bola stále menšia a menšia, až nakoniec zmizla z dohľadu úplne.

Niektoré deti neskôr odišli za matkou, iné sa presťahovali k príbuzným. Na Daisy pripadlo zostať s otcom. Vyrastala s horkosťou v srdci, s nádorom nenávisťi. Nedokázala otcovi odpustiť, čo urobil rodine. Všetky deti predčasne ukončili školu, aby mohli nastúpiť do zamestnania alebo do armády, a potom sa postupne presťahovali do iného mesta. Oženili sa a vydali, založili rodiny a snažili sa zabudnúť na svoju minulosť. Otec zmizol – nikto nevedel kam a nikto sa o to nestaral.

O mnoho rokov neskôr, k prekvapeniu všetkých, sa otec znovu objavil na scéne. Vravel, že už bol úplne na dne. Opitý a podchladený zablúdil jednej noci do strediska Armády spásy. Aby mohol dostať lístok na jedlo, musel najprv navštíviť bohoslužby. Keď sa rečník opýtal, či niekto prijíma Ježiša ako svojho záchrancu, považoval za zdvorilé, aby s ďalšími opilcami šiel dopredu. Nikto nebol tak pripravený ako on, keď zistil, že modlitba vyznania hriechov skutočne fungovala. Démon skrývajúci sa v jeho vnútri utiekol. Otec vytriezvel a začal študovať Bibliu a modliť sa. Po prvýkrát v živote cítil, že ho niekto miluje a prijíma. Cítil sa očistený. A teraz, ako povedal svojim deťom, jedného po druhom vyhľadal, aby ich poprosil o odpustenie.

O nespretrhaných reťaziach nemilosti

Napísal Balek Robert
Piatok, 28 Máj 2010 08:01

Nemohol obhájiť nič z toho, čo sa stalo. Nemohol to napraviť. Ale bolo mu to ľúto, tak ľúto, že si to sotva niekto dokázal predstaviť.

Jeho deti, v tej dobe už v strednom veku a s vlastnými rodinami, boli spočiatku veľmi skeptické. Niektoré pochybovali o jeho úprimnosti a očakávali, že čo nevidieť do toho spadne znova. Iné si mysleli, že z nich za chvíľu začne ťahať peniaze. Nič z toho sa nestalo a otec si ich postupne všetky získal. Všetky, okrem Daisy.

Pred dlhou dobou Daisy prisahala, že so svojím otcom – „tým chlapom“, ako ho nazývala – už nikdy neprehovorí jediné slovo. Otcov príchod ju silno rozrušil a staré spomienky na jeho záchvaty zúrivosti v opilosti ju v noci zaplavovali ako vlny príboja. „Nemôže to všetko odčiniť len tým, že povie prepáč, tvrdila neoblomne Daisy. Nechcela s ním mať nič spoločného. Otec síce prestal piť, ale ľadviny už mal nenávratne zničené. Veľmi vážne ochorel a posledných päť rokov žil s jednou zo svojich dcér, Daisyinou sestrou. Dokonca bývali osem domov od Daisy v tom istom bloku. Daisy dodržiavala svoju prísahu a ani jediný raz svojho umierajúceho otca nenavštívila, hoci jeho dom míňala pri každej ceste na nákup alebo na autobus. Nakoniec ale povolila návštevu dedka aspoň svojim malým deťom. Otec bol už v poslednom ťažení, a keď videl, ako k jeho dverám prichádza malé dievčatko, zvolal: „Ach Daisy, Daisy, konečne si za mnou prišla,“ plakal a objímal ju v náručí. Dospelí, ktorí boli v miestnosti s ním, nemali to srdce, aby mu povedali, že to dievča v skutočnosti nie je Daisy, ale jej dcéra Margaret. Otec snil o milosti.

Celý život bola Daisy rozhodnutá, že nebude ako jej otec, a skutočne sa nikdy nedotkla ani kvapky alkoholu. Vo svojej rodine ale uplatňovala miernejšiu podobu tyranie, pod akou sama vyrastala. Lehávala na pohovke s gumovým sáčkom plným ľadu na čele a jačala na svoje deti, aby „zavreli zobáky“.

„Prečo som si také hlúpe deti vôbec poriadila?“ jačala na ne.

„Zničili ste mi celý život!“ Potom prišla ekonomická kríza a každé dieťa bolo len ďalším krkom, ktorý musela živiť. Svojich šesť detí vychovávala v dvojizbovom radovom domčeku, v ktorom žije dodnes. Na tak malom priestore sa deti cítili ako v kletke. Niekedy im všetkým dala večer výprask len tak pre istotu: vedela, že hnevali, i keď ich nepristihla.

Daisy, tvrdá ako oceľ, sa nikdy neospravedlnila a nikdy neodpustila. Jej dcéra Margaret si spomína, ako sa v detstve prišla v slzách ospravedlniť za nejakú neplechu, ktorú urobila. Daisy reagovala rodičovskou „Hlavou 22“: „Nemôžeš toho ľutovať! Keby Ti to naozaj bolo ľúto, tak by si to nikdy nespravila.“

Počul som od Margaret mnoho takýchto príbehov o nemilosti. Poznám ich veľmi dobre. Celý život bola rozhodnutá, že bude iná než jej matka Daisy. Ale aj v Margaretinom živote boli tragédie, niektoré väčšie, niektoré malé, a keď jej 4 deti dorástli do veku dospelosti, cítila, že nad nimi stráca kontrolu. I jej sa chcelo ležať na pohovke s ľadovým obkladom na čele a kričať: „Zavrite zobáky!“ I ona mala chuť ich vyrezať len preto, aby dokázala, kto je pánom, alebo

O nespretrhaných reťaziach nemilosti

Napísal Balek Robert
Piatok, 28 Máj 2010 08:01

možno preto, aby si aspoň trochu uľavila od všetkeho toho napätia.

Najviac jej liezol na nervy Michael, ktorému bolo v roku 1960 šesťnásť. Počúval rockenrol, nosil „lenonky“ a nechal si narásť dlhé vlasy. Keď ho Margaret pristihla, ako fajčí „marišku“, vykopla ho z domu. Michael sa pripojil ku komunite hippies. Margaret sa mu vyhrážala, nadávala mu, udala sudcovi, vydedila. Vyskúšala všetko, čo jej len prišlo na um, ale na Michaela nič nezabralo. Slová, ktoré proti nemu vrhala, sa bez úžitku odrážali, až nakoniec jedného dňa v návale hnevu zarevala: „Do konca života Ťa už nechcem vidieť!“ Od tej doby, a už je to nejakých 26 rokov, ho skutočne nevidela.

I Michael je môj blízky priateľ. Počas tých 26 rokov som sa niekoľkokrát pokúsil sprostredkovať im zmierenie, ale zakaždým som bol konfrontovaný s desivou mocou nemilosti. Keď som sa opýtal Margaret, či ľutuje niečo z toho, čo svojemu synovi povedala, či by niečo rada zobrala späť, obrátila sa na mňa so zúrivým pohľadom, ako keby som bol Michaelom ja sám.

„Nechápem, prečo si ho Boh už dávno za všetky tie hrozné veci nevzal k sebe!“ povedala mi s divokým, výhražným pohľadom v očiach.

Jej nespútaná zúrivosť ma zastihla nepripraveného. Chvíľu som na ňu pozeral a sledoval jej zaťaté pästi a ružovolicú tvár s vráskami okolo očí.

„Chcete povedať, že svojmu vlastnému synovi prajete smrť?“ opýtal som sa konečne. Nikdy mi neodpovedala.

Nespútané 60-roky Michaela poznamenala degradujúcim účinkom LSD. Presťahoval sa na Havaj, kde žil vo voľnom vzťahu s akousi ženou. Tú opustil a skúsil to s inou, ale i tú opustil. Nakoniec sa oženil.

„Sue je žena pre mňa,“ povedal mi, keď som ho raz navštívil. „Tentokrát to určite vydrží.“ Samozrejme nevydržalo. Spomínam si na telefonický rozhovor s Michaelom prerušený otravnou technologickou vymoženosťou známou pod pojmom „čakajúci hovor“. Telefón ťukol a Michael povedal: „Ospravedlň ma na sekundičku,“ a nechal ma najmenej štyri minúty čakať s mĺkvym sluchadlom. Keď sa vrátil, ospravedlnil sa. V jeho hlase ale bola cítiť zmena nálady. „To bola Sue,“ riekol. „Práve zariaďujeme posledné otázky finančného vyrovnania pri rozvode.“

„Nevedel som, že sa so Sue stále ešte stýkaš,“ povedal som v snahe pokračovať v konverzácii.

„To nie,“ skočil mi do reči skoro rovnakým tónom, ktorý som počul od jeho matky Margaret.

„Dúfam, že už ju do konca života neuvídím!“

Obaja sme dlho mlčali. Práve sme hovorili o Margaret, a hoci som nepovedal nič, zdalo sa mi, že Michael vo svojom hlase rozpoznal tón svojej mamy. V skutočnosti to bol tón jej matky a táto drobná príhoda akoby odhalila čiernu niť ťahajúcu sa až k udalosti, ktorá sa stala v jednom radovom domčeku v Chicagu takmer pred celým storočím.

Ako duchovný defekt zakódovaný v rodinnej DNA sa nemilosť v nepretrhanom reťazci prenáša z rodičov na potomkov.

Nemilosť pôsobí v skrytosti, ticho a smrteľne, ako jedovatý plyn, ktorý nikto necíti. Otec zomrel bez odpustenia. Matka polovičku života neprehovorí s dieťaťom, ktoré kedysi nosila vo vlastnom lone.

Nebezpečný jed postupuje z jednej generácie na druhú.

Margaret je oddaná kresťanka, ktorá každý deň študuje Bibliu. Raz som s ňou hovoril o podobenstve o márnotratom synovi. „Ako sa staviate k tomuto podobenstvu?“ opýtal som sa jej. „Chápete jeho posolstvo o odpustení?“

O nespretrhaných reťaziach nemilosti

Napísal Balek Robert
Piatok, 28 Máj 2010 08:01

Nepochybne o tom už premýšľala, pretože bez váhania odpovedala, že toto podobenstvo je v 15. kapitole Lukášovho evanjelia ako tretie v rade troch podobenstiev: o stratenej minci, o stratenej ovci a o stratenom synovi. Povedala mi, že celý zmysel podobenstva o márnotratom synovi je v tom, aby bolo jasné, ako sa ľudia líšia od nehybných predmetov (mincí) a od zvierat (oviec). „Ľudia majú slobodnú vôľu,“ riekla. „Musia niesť morálnu zodpovednosť. Ten chlapec sa musel priplaziť na kolenách. Musel činiť pokánie. To tým chcel Ježiš povedať.“

Ježiš ale chcel povedať niečo iného, Margaret. Všetky tri príbehy zdôrazňujú radosť toho, kto našiel. Je pravda, že márnotratný syn sa vrátil domov zo svojho slobodného rozhodnutia, ale jadrom príbehu je úplne nepochybne otcova nekonečná láska: „Ale keď bol ešte ďaleko, otec ho uvidel a naplnený súcitom sa rozbehol ku svojmu synovi, objal ho a pobožkal.“ Keď chcel syn vyjadriť slovami pokánie, otec jeho reč prerušil, aby sa mohli bezprostredne pustiť do osláv. Jeden misionár v Libanone toto podobenstvo kedysi čítal skupine dedinčanov, ktorí žili v kultúre veľmi podobnej popisovanej Ježišom a ktorí tento príbeh nikdy nepočuli. „Čoho ste si všimli?“ spýtal sa ich. Dedinčania si pozorne všímali podrobnosti príbehu. Najprv dal syn otcovi predčasným vyžiadanim si dedičstva najavo: „Želal by som si, aby si bol mŕtvy!“ Dedinčania nedokázali pochopiť, ako by nejaký patriarcha mohol takúto urážku uniesť, alebo dokonca synovej žiadosti vyhovieť. Okrem toho si všimli, že otec utekal svojmu stratenému synovi naproti. Na Strednom východe kráča vážny muž zvolna a vznešene. Nikdy nebeží. Otec v Ježišovom príbehu beží k synovi. A Ježišovi poslucháči si tento detail všimli nepochybne tiež.

Milosť je nespravodlivá a to je jedna z vecí, ktorej pochopenie nám dá asi najviac zabrať. Je nerozumné očakávať, že žena odpustí svojmu otcovi roky utrpenia len preto, že sa o mnoho rokov neskôr ospravedlní, a je úplne nespravodlivé žiadať od matky, aby prehliadala urážky a priestupky svojho dospievajúceho syna.

Milosť však nie je o spravodlivosti... Milosť je o láske...